Voorwaarts en niet vergeten.
Dat is de titel van het verkiezingsprogramma dat wij op dit kongres gaan vastsstellen. Die titel is niet zomaar gekozen .
Met Voorwaarts spreken we als partij in principe de bereidheid uit verder verantwoordelijkheid te dragen: Zeggen wij, dat wij het beleid van het kabinet Den Uyl in zijn kern willen voortzetten en uitwerken.
Die kern is - u weet het - een verdere spreiding van kennis, inkomen, arbeid en macht.
Niet vergeten slaat op een solidariteit dus ook op het programma waarmee wij in dit kabinet zijn gestapt.
Keerpunt '72, een programma waarin aandacht en zorg van mensen voor elkaar centraal staat.
Dit kongres, partijgenoten, is in de rij van kongressen die we de laatste jaren hebben gehouden wel een heel belangrijk kongres.
Op ons kongres van '72 stelden we Keerpunt vast. In '73 diskussieerden we over progressieve samenwerking en over regeringssamenwerking met andere partijen.
In '74 hielden we in Breda ons verkiezingskongres voor de raads- en staten verkiezingen en in '75 stond ons kongres in het teken van het belangrijke vraagstuk van Vrede en Veiligheid in de wereld. We werden het eens...ook toen over een resolutie.
Dit kongres, partijgenoten, staat voor de keuze of wij, socialisten, na bijna 15 jaar oppositie en nu na bijna 4 jaar van deelneming aan de regering, bereid zijn door te gaan.
Met de twijfels die wij hebben en gelet op de zwaarte van de problemen die moeten worden aangepakt. Kunnen we het werk waar we aan begonnen zijn afmaken? Dit kongres zal antwoord moeten geven op de vraag of wij menen dat wij als socialisten zoveel invloed kunnen uitoefenen en vooral hebben uitgeoefend dat het de moeite waard is ons werk te volvoeren.
Ieder van ons heeft met de verkiezingen in zicht die vraag te beantwoorden. Wij met z'n allen worden door de kiezers in de kampagne aangesproken op onze medeverantwoordelijkheid voor dit kabinet en voor wat het heeft gedaan.
We moeten die vraag ondubbelzinning kunnen en willen beantwoorden.
Het is ja of nee tegen dit kabinet met Joop den Uyl als minister-president.
Zo simpel ligt dat.
Wij houden niet van gedraai. Wij, partijgenoten, moeten duidelijk zijn!
Ja, tegen Den Uyl, maar dan met redenen omkleed.
Wij zijn aan dit kabinet begonnen omdat we de ongelijkheid die in Nederland en daarbuiten nog steeds bestaat willen bestrijden.

Ongelijkheid die veroorzaakt wordt door het milieu waarin je geboren wordt, door de streek waar je toevallig woont of door het feit of je een man of een vrouw bent.
Wij zijn aan dit kabinet begonnen omdat we de zeggenschap van mensen groter wilden maken. In het werk, op school, in de gemeente of in de buurt.
We zijn aan dit kabinet begonnen omdat we de verschillen in inkomens terug willen brengen.
We zijn aan dit kabinet begonnen om de maatschappij opener en vrijer te maken, om mensen meer kans te kunnen geven te leven op een manier die zij voor zichzelf kiezen.
Wij houden niet van betutteling, onder het vaandel van welk reveil dan ook. We menen dat we - alles overziende - over de resultaten niet ontevreden hoeven te zijn.
Betekent dat nu dat wij geen twijfels hebben?
Dat wij menen dat alles wat door dit kabinet is gedaan, goed is gedaan? Natuurlijk niet!
In heel veel opzichten hadden we immers méér willen doen, hadden we sneller willen gaan dan mogelijk was of ons werd toegestaan.
Wie van ons heeft niet tandenknarsend toegezien hoeveel strijd er in het kabinet moest worden geleverd om via de ondernemingsraden de werknemers een bescheiden vergroting van hun zeggenschap in hun bedrijf te doen krijgen Wie van ons is niet af en toe moedeloos geworden als we zagen hoe lang het moest duren voor er overeenstemming werd bereikt over punten waarvoor wij in dit kabinet zijn gaan zitten.
Wie van ons heeft geen moeite gehad met de 1% operatie?
Socialisten hebben er immers pijn aan wanneer noodgedwongen de uitgaven voor gemeenschapsvoorzieningen in eer lager tempo kunnen groeien dan - gezien de noden - wenselijk is.
Omdat we weten hoeveel juist de overheid kan doen aan het wegnemen van ongelijkheid.
We hebben kompromissen moeten sluiten. Kompromissen met onze bondgenoten, maar ook kompromissen net de werkelijkheid. De Omstandigheden waar we mee te maken kregen legden fors beperkingen op.
Wie zich voorstelt welke aanslag op de gemeenschapsvoorzieningen er gepleegd zal worden wanneer wij er niet bij zijn, beseft meer dan ooit wat er de komende maanden en jaren op het spel staat.
Van rechts hebben de mensen met de gewone inkomens weinig te verwachten, ondanks al hun schone beloftes om de belastingen te verlagen.
Rechts is de Sinterklaas voor de rijken. Rechts wil, zo zeggen ze, de belasting verlagen om de werknemers meer koopkracht te geven, maar rechts wil ook - zo zeggen ze niet - door de totale afschaffing van de

prijskompensatie weer binnenhalen wat eerst is weggegeven.
Daar trappen de Nederlandse werknemers niet in. En rechts wil natuurlijk de botte bijl zetten in de overheidsuitgaven, dus ook in de gemeenschapsvoorzieningen .
Met dit voorland voor ogen is mijn antwoord duidelijk. Ik kies voor doorgaan. We hebben in de afgelopen jaren iets voor de mensen die ons bij de vorige verkiezingen hun vertrouwen gaven kunnen doen.
We hebben de inkomensverschillen kleiner gemaakt door vooral de laagste inkomens op te tillen.
We hebben het huurders, vooral huurders met een bescheiden inkomen mogelijk gemaakt in goede huizen te wonen.
We hebben een voortvarend begin gemaakt met de vernieuwing van oude stadswijken.
We hebben bij welzijn en onderwijs de aandacht weten te verleggen naar die groepen die al lang recht hadden op extra aandacht.
We hebben veel kunnen bereiken voor mensen die voor hun bestaanszekerheid zijn aangewezen op ons stelsel van sociale zekerheid.
We hadden de wind niet mee. We kregen te maken met een toeneming van de werkloosheid die er niet om liegt.
Toen we Keerpunt opstelden konden we deze onmogelijk voorzien.
In Keerpunt spraken wij uit dat de ekonomische groei moest worden beheerst. We konden toen niet vermoeden dat we te maken zouden krijgen met een wereldomspannende teruggang van de ekonomische bedrijvigheid, vooral als gevolg van de sterke stijging van de olieprijzen.
En de wereldekonomie is - zo ervaren wij elke dag - bij lange na niet tot rust gekomen.

Wij hebben ons ervoor ingezet dat niet die mensen werden getroffen die naar onze mening niet getroffen mogen worden.
Het kabinet Den Uyl heeft hieraan gedaan wat er gedaan kon worden.
Het lijkt erop dat het werkgelegenheidsprogramma,dat in de afgelopen periode meer dan 7 miljard omvatte,vrucht begint af te werpen.
Voor het eerst is de prijsstijging tot stilstand gekomen.
Met de werkloosheid zijn we er nog lang niet maar uit de cijfers van de achter ons liggende maanden kunnen we - voorzichtig - een beetje moed putten.
We hebben dit beleid niet alleen gevoerd. We werkten samen met onze progressieve partners, die - ook al hadden zij hun twijfels - zich als loyale bondgenoten zijn blijven opstellen.
Zeker, dit beleid is niet alleen door de progressieven gemaakt.
Ook vanuit christen-demokratische partijen is er op verschillende terreinen medewerking

verleend.
Het is duidelijk dat er ook in die partijen krachten zijn die het beleid dat nu samen is gevoerd willen voortzetten en versterken . We herkennen in mensen als Boersma en Aantjes en in Professor Goudzwaard (de schrijver van het CDA-programma) veel van wat ons bezielt.
Maar we moeten aan de andere kant vaststellen dat er in die partijen belangrijke krachten zijn, die als devies hebben: langzaam aan dan breekt het lijntje niet.
Die liever vandaag dan morgen terug zouden willen naar een kabinet met een rechts stempel.
Kijken we naar het programma waarmee het CDA naar de kiezers gaat, dan opent dit, met uitzondering van enkele punten daaruit, zeker mogelijkheden om over gemeenschappelijk regeren te praten.
De prijsstijging van van '76 is binnen de door het kabinet gestelde perken gebleven.
Maar dat men tegelijkertijd de weg naar samenwerking met de VVD openhoudt werpt ons terug in de tijd van de 'lood om oud ijzer theorie'.
Ook in het CDA moet het toch duidelijk zijn, dat hun programma alleen kan worden uitgevoerd door een progressief kabinet.
Wij, partijgenoten, zijn tot nu toe de enigen geweest, die het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen hebben gemaakt..
We vragen , samen met de PPR, over dit beleid het oordeel van de kiezers.
Dat geeft ons niet alleen het recht, maar ook de plicht om ons aandeel in dat beleid duidelijk te maken voor de kiezers.
En het mag op het einde van de dag nou wel eens gezegd worden: de man die in zulke moeilijke tijden leiding heeft gegeven aan dit kabinet verdient, onze bewondering. We moeten er met z’n allen voor zorgen dat Joop den Uyl nog minstens 4 jaar minister-president kan blijven!
De toekomst ziet er ook voor de komende jaren niet erg hoopvol uit.
De problemen zijn groot, onze invloed is, gegeven de parlementaire krachtsverhoudingen, kleiner dan we zouden wensen.
Er zijn mensen die menen dat ze de oplossing bij de hand hebben.
In tijden waarin de ekonomische problemen zo groot zijn wordt gezegd, dat socialisten zich daar alleen maar mee bezig moeten houden.
Eerst moet voor die problemen een oplossing worden gevonden.
Al die andere beleidsterreinen waren mooi en goed in betere tijden.
Nu moet het wat dat betreft: maar even kalmpjes aan.
Anderen menen dat de partij, de partijkongressen, in de afgelopen jaren een te radikale opstelling hebben gekozen.

We zouden ons nu vooral met de korte termijn oplossingen, met de taken van alledag, moeten bezighouden.
Denken en dromen over een betere toekomst voor de samenleving kunnen maar beter gestaakt worden.
Ook het reilen en zeilen van de partij zelf wordt nogal eens ter diskussie gesteld.
De tegenstelling die zou bestaan tussen bestuurders en de zg gewone partijleden wordt breed uitgemeten.
De partij wordt een gebrek aan werkelijkheidszin verweten.

Het zou een partij zijn waarin men weinig besef heeft van wat de kiezers eigenlijk willen.
Niemand van ons zal willen beweren dat wij in de Partij van de Arbeid een vrolijk schouwspel opleveren voor wie van de buitenkant naar ons kijkt.
We zouden er goed aan doen te bedenken dat de maatschappij die we willen bereiken, een maatschappij gebaseerd op onderlinge solidariteit, al te herkennen zou moeten zijn in de manier waarop we met elkaar omgaan.
Daar ontbreekt het nogal eens aan.
Het lijkt soms alsof we meer bezig zijn elkaar kapot te maken dan in solidariteit met elkaar te leven.
We hoeven over tegengestelde opvattingen binnen een veelvormige en grote partij als de onze niet al te dramatisch te doen.
Het is begrijpelijk dat de plaats van waaruit je politiek bedrijft mede bepaalt hoe je tegen de dingen aankijkt.
Het is begrijpelijk dat er ook in onze partij mensen zijn die sneller en mensen die langzamer denken te kunnen veranderen.
Bovendien: veranderen is altijd een moeilijk proces.
Partijen waar men de zaak bij het oude wil laten zullen veel minder te maken hebben met deze verschijnselen.
Maar wij weten dat wij de spreekbuis zijn van al die mensen die voor verbetering van hun positie aangewezen zijn op een partij die met het bestaande niet tevreden is.
Die veranderingen willen op ekonomisch terrein, maar evenzeer op andere gebieden.
Mensen die hun sociale zekerheid bedreigd zien vertrouwen op ons.
Mensen die nog onvoldoende meedelen in de welvaart verwachten van ons steun. Daaruit komt.

ook onze sterke gebondenheid met da vakbeweging voort.

De vakbeweging heeft haar eigen beslissende rol te spelen in het arbeidsvoorwaardenbeleid.
Ondanks de moeilijkheden die er ook in de verhouding tot de ons bevriende vakbeweging wel geweest zijn in de afgelopen jaren, hebben wij altijd op hun solidariteit kunnen rekenen.
Zij kunnen, nu er voor hen belangrijke dingen op het spel staan ook op onze stem rekenen.

Het is niet verwonderlijk dat in een moeilijke situatie de diskussie over het wel of niet dragen van verantwoordelijkheid weer fel wordt gevoerd.
De socialistische beweging heeft er altijd mee geworsteld hoe in de spanning tussen wat mogelijk is en wat wenselijk is de juiste koers moet worden uitgezet.
Die spanning hoort bij een socialistische beweging die niet uit principe aan de kant wil blijven zitten. En natuurlijk leidt dit tot meningsverschillen Al dan niet parlementair optreden, al dan niet meeregeren.
De geschiedenis leert ons dat eens en voor altijd kiezen voor slechts een van de mogelijkheden altijd leidt tot verzwakking van de beweging. Socialisme betekent naast vele andere dingen de moed hebben om in die spanningsrelatie te staan.
Socialisten zijn ook nodig op momenten dat de sociale zekerheid van mensen dreigt te worden aangetast.
Socialisten moeten op de bres springen wanneer de klok dreigt te worden teruggezet.
Als de geestelijke vrijheid van mensen dreigt te worden ingeperkt dat wil zeggen als anderen willen uitmaken hoe mensen moeten leven, dan komt de mondigheid van mensen in gevaar.
Elke poging om te verhinderen dat mensen zelf hun beslissingen kunnen nemen, zelf de inhoud van hun leven kunnen bepalen, moet door ons worden bestreden.
Socialisten staan voor de onverbrekelijke eenheid van gelijkheid, solidariteit en vrijheid.
Wij hebben altijd de kunstmatige scheiding tussen ekonomische politiek en kultuurpolitiek afgewezen.
Tegen alle kritiek in hebben wij er altijd de nadruk op gelegd dat opvoeding ontwikkeling en kultuurbevordering hand in hand moesten gaan met de strijd voor gelijkberechtiging.
Een aantasting van deze vrijheid kan op onze tegenstand rekenen. Of het nu gaat om vrouwen die kiezen voor een andere levenswijze dan traditioneel van hen wordt verwacht of om jongeren die een andere weg kiezen dan door anderen voor hen is uitgezet.

Naast de strijd van alledag is door socialisten door de jaren heen de nadruk gelegd op de verbinding die er is tussen maatschappijopvatting en kultuurbeleid in de ruimste zin.
Socialisten hebben er bij herhaling op gewezen dat de mens in al zijn mogelijkheden moest worden aangesproken.
Het ging om en verstand en gevoel en verbeelding.
Vandaar dat de strijd voor ontplooiing en bevrijding van verdrukten niet alleen een strijd kan zijn voor meer materieële goederen.
Ook niet uitsluitend een kwestie van meer en betere opleidingen.
Er zijn tevens andere waarden in het geding, zoals liefde voor de natuur, bezig zijn met muziek, toegang tot de literatuur.
Kortom het gaat socialisten er altijd om mensen in hun totale leef- en werksituatie aan te spreken.
Wij willen vanuit die uitgangspunten doorgaan. Wij staan voor een beleid dat ongelijkheid en onrechtvaardigheid wil wegnemen. Dit is de rode draad die door het verkiezingsprogramma loopt, dat wij de komende dagen met elkaar gaan vaststellen.
Daarmee leggen we onze opvattingen en plannen voor de komende 4 jaar vast .
De voorbereiding van dit programma heeft deze keer extra veel moeite gekost.
Dat is geen wonder. Wij moesten het met z'n allen opstellen en amenderen in een periode waarin zich grote veranderingen voltrokken.
Terwijl ons aller aandacht voortdurend, word opgeeeist door krises die dit kabinet bedreigden, moesten wij de eerste stappen zetten op weg naar dit nieuwe programma.
Het ontwerp dat nu voor ons ligt geeft er blijk van dat het ons niet aan de moed ontbreekt de problemen realistisch te benaderen.
Bij ons programma is een financiële verantwoording gevoegd waaruit blijkt dat wij er niet op uit zijn de dingen mooier voor te stellen dan ze naar onze mening zijn.
Dat is niet gemakkelijk. Maar alleen als we bereid zijn te kiezen voor een zorgvuldige afweging tussen realisme en idealisme, tussen droom en daad, tussen wat wij willen en wat mogelijk lijkt zullen wij door onze aanhang binnen en buiten de partij herkend worden.
Omdat wij geloven dat het meeregeren van socialisten van beslissende betekenis kan zijn moeten we duidelijk aangeven waar voor ons de grens van een
geloofwaardig meeregeren ligt.
We moeten willen regeren, maar dan wel onder de voorwaarde zoals Jaap Burger dat zo treffend

gezegd heeft: ' er voor ons wat te regeren valt'.
In de samenwerkingsresolutie met de PPR hebben we en het oordeel in handen van de kiezers gelegd en we hebben aangegeven waar voor ons die grens ligt.
Het aangeven van die grens is temeer noodzakelijk nu wij met eventuele regeringspartners te maken hebben die een van de felste opposanten van het kabinet Den Uyl tot hun rijen hebben toegelaten.
Voorop dient te staan dat wij slechts kunnen en moeten willen regeren in
een koalitie die een voor ons socialisten en progressieven herkenbaar progressief beleid voorstaat.
De kritiek van die zijde op de samenwerkingsresolutie is losgebarsten niet alleen tot die kring beperkt gebleven ook in eigen kring leidde de resolutie tot heftige diskussies die het beeld van de partij niet altijd heeft goedgedaan.
Maar laten we wel één ding vaststellen, nl. dat we een partij willen blijven waarde diskussie over programma en strategie in breed verband kan worden gevoerd.
En omdat het gelukkig niet de stijl van onze partij is om alles binnenskamers te houden , liggen de verschillen van opstelling op straat. Misschien niet altijd leuk, maar wie van ons wil terug naar de politiek van de dichtgespijkerde binnenkamer.
Maar als op dit kongres besluiten zijn genomen staan we er met z'n allen voor om onze opvattingen te verdedigen. We zijn een open partij. Het nederlandse volk kan ook nu weer zien hoe wij tot onze opstelling komen.
Dit kongres is niet alleen het kongres van de resolutie zoals hier en daar wordt beweerd. Op dit kongres diskussieren we over onze programma en stellen het vast.
Met ons programma en de intense wil die wij hebben om samen met de PPR als progressieve krachten de verkiezingen in te gaan stellen wij onze voorwaarden.
Kongres, we staan niet met lege handen t.o. onze kiezers. Wij wensen ons
te verantwoorden voor het gevoerde beleid. Over het totale beleid, ook over de
Kompromissen die we hebben moeten sluiten.
We hebben een programma met eerlijk delen als uitgangspunt.

We hebben de mensen die bereid zijn dit programma uit te voeren.
We hebben open en eerlijk uitgesproken aan welke voorwaarden moet zijn voldaan, willen we zekerheid hebben dat een herkenbaar deel van onze idealen in praktijk kan worden gebracht.
We gaan de verkiezingen vol vertrouwen tegemoet. Samen met de PPR.
We volgen met belangstelling wat zih in andere partijen die we in principe tot onze progressieve

bondgenoten rekenen, D'66, PSP, ontwikkelt. Progressieve samenwerking achten wij nog steeds de beste garantie voor een beleid gericht op fundamentele wijzigingen in de maatschappij.
We hebben te maken met een CDA dat zegt niet te willen kiezen niet te willen buigen naar links en niet naar rechts.
Wij vragen niemand om voor ons te buigen.
Wij vragen wel om kleur bekennen.
We hebben gezien hoe zich in de konfessionele partijen een vernieuwingsbeweging leek te voltrekken.
We hebben herkend wat mensen die vanuit christelijke bewogenheid aan politiek wilden doen hebben gezegd.
Daarom zijn we zo teleurgesteld door dit CDA dat de schijn heeft van iets nieuws maar in werkelijkheid niet veel anders is dan de KVP uit de tijd van Romme.
Wie zich nestelt in het veilige midden van de gezapigheid vervreemdt de PvdA van zich. Het verlangen naar christelijke eenheid, hoe begrijpelijk ook kan toch in een politieke partij niet de plaats innemen van een duidelijke politieke keuze. Die duidelijkheid is er niet en die duidelijkheid daar hebben de kiezers niet alleen behoefte aan, daar hebben ze recht op.
Dit kongres, partijgenoten, is de afronding van een aantal maanden diskussie. We gaan nu onze konklusies trekken. We gaan nu duidelijke afspraken maken met elkaar. Onze kiezers hebben er recht op te weten wat onze uitgangspunten zijn.
Wij maken ons nu op voor de strijd.
Op 25 mei zal blijken hoe groot progressief Nederland is. Ik houd het erop dat de progressieve krachten zullen winnen. Dat Joop den Uyl weer premier zal worden. Wie anders?.
Ik wens u een goed kongres toe.